

**27 MAYIS 1960 ASKERİ DARBESİNE HUNTINGTON'IN
KURAMSAL AYRIM TEORİSİNDEN BAKMAK***

**LOOKING AT THE MILITARY COUP OF 27 MAY 1960 FROM THE
THEORETICAL THEORY OF DIFFERENCE**

Olkan SENEMOĞLU ✉ **
*Şeyda BÜKRÜCÜ KAZKONU****

Özet

Bu çalışma, Samuel P. Huntington'ın sivil-asker ilişkilerine dair geliştirdiği teoriler çerçevesinde, Türkiye'de gerçekleşen 27 Mayıs 1960 askeri darbesini incelemektedir. Huntington'ın "nesnel sivil kontrol" ve "pretoryen toplum" kavramları, darbeyi anlamlandırmak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Huntington'a göre, profesyonelleşmiş ordular, görev alanları olan güvenlik meselelerine odaklanmalı ve siyasete müdahale etmemelidir. Ancak 1960 darbesi, Türkiye'de ordunun profesyonellikten uzaklaştığını ve sivil alanı denetim altına almak için harekete geçtiğini göstermektedir. Pretoryen toplumlarda, sosyal grupların siyasete müdahil olması çatışmalara yol açar. Türkiye'de de ordu, demokratik süreçler yerine doğrudan müdahaleyi seçmiştir. DP hükümeti dönemi boyunca yaşanan toplumsal, ekonomik ve siyasal gerilimler, ordunun bu müdahalesini meşrulaştıran temel unsurlar olmuştur. Ordunun darbe sonrası anayasal güvence arayışı da bu müdahalenin uzun vadeli etkilerini göstermektedir. Huntington'ın teorisine göre, ordu ve siyaset arasındaki sınırların net çizilmediği ülkelerde, darbeler kaçınılmaz hale gelmektedir. Çalışma mevcut literatürün karşılaştırılmalı olarak ele alınmasına dayanmaktadır. Bu çalışmada 1960 darbesi, Türkiye'de ordunun sivil yönetim üzerindeki kontrolünü artıran bir olay olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: 1960 Askeri Darbesi, Huntington, Kuramsal Ayrım Teorisi, Pretoryen Toplum

* Araştırma Makalesi: **Geliş tarihi:** 27.09.2024; **Kabul tarihi:** 13.11.2024
Kaynak gösterilme: SENEMOĞLU O.- BÜKRÜCÜ KAZKONU, Ş. (2024): 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesine Huntington'ın Kuramsal Ayrım Teorisinden Bakmak, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 16 /3, s. 239-260.

** Dr. Öğr. Üyesi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Çanakkale / TÜRKİYE
olkansenemoglu@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-6290-6631>

*** Öğr. Gör. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Devrek Meslek Yüksekokulu Yerel Yönetimler Bölümü Zonguldak / TÜRKİYE
sheida_bukrucu@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0002-1170-317X>

Abstract

This study examines the military coup of May 27, 1960 in Turkey within the framework of Samuel P. Huntington's theories on civil-military relations. Huntington's concepts of "objective civilian control" and "pretorian society" provide an important framework for making sense of the coup. According to Huntington, professionalized militaries should focus on their mandate of security and not interfere in politics. However, the 1960 coup shows that the military in Turkey moved away from professionalism and took action to control the civilian sphere. In a pretorian society, the involvement of social groups in politics leads to conflicts. In Turkey, the military chose direct intervention instead of democratic processes. The social, economic and political tensions during the DP government period were the main elements that legitimized the military's intervention. The military's search for constitutional guarantees after the coup shows the long-term effects of this intervention. According to Huntington's theory, in countries where the boundaries between the military and politics are not clearly demarcated, coups become inevitable. The study is based on a comparative analysis of the existing literature. In this study, the 1960 coup d'état is evaluated as an event that increased the military's control over the civilian administration in Turkey.

Key Words: 1960 Military Coup, Huntington, Institutional Separation Theory.

Giriş

Demokratikleşme çabası devletler adına 19. yüzyıldan bu yana devam etmektedir. Demokratikleşmeden kasıt aslına bakıldığında dünya koşullarına sosyal, siyasal ve iktisadi anlamda uyum sağlama süreci olarak da tanımlanabilmektedir. Demokrasi Türk toplumu için egemen olan bir ülküdür. Bu da askerin demokrasi adına nitelendirdiği müdahaleleri açıklamak adına kullanılmaktadır, fakat Türk siyasal yaşamı bu amacın yaratmış olduğu problemleri nihayete kavuşturmak adına çaba sarfetmektedir (Tanilli, 1985:85). Yaşanan her mücadele demokratikleşme süreci için başarı ile neticelenmemiştir. Hatta demokratikleşme arzusu Türkiye için her daim demokrasi ve otoriterleşme arasında gidip gelmiştir (Huntington 1991:40). Yaşanmış olan darbeler de demokrasi sürecini kesintiye uğratmak adına birer durak olarak kabul edilebilmektedir.

Türkiye’de DP’nin 14 Mayıs seçimlerini kazanmasından 27 Mayıs 1960 askeri darbesine kadar geçen süre zarfında, hem çok partili siyasal hayatın getirdikleri, hem de sendika, dernek, üniversite, basın-yayın gibi kuruluşların da önemli katkıları neticesinde demokratikleşme bağlamında önemli adımlar atılmıştır. DP iktidara geldiği 1950 seçimlerinden itibaren yönetimde olduğu on yıllık süre zarfında çevre ile merkezin buluşturulması, halkın mevcut değerleri ile ilişki kurulması gibi (Mardin, 1992: 67-71) önemli faaliyetlerde bulunmuş olup, tek parti iktidarının getirmiş olduğu vesayetçi anlayışı kırmak adına çaba sarfetmiştir. Fakat demokrasi kültürü tam anlamı ile oturmamış ülkede demokratikleşme noktasında gelgitler

yaşanmış ve halk üzerinde var olan vesayetçi tutum ve davranışları ortadan kaldırılabilecek bir paradigma değişikliğine gidilememiştir (Özdemir, 2018:37).

Türkiye’de 1960 askerî darbesine giden süreç, siyasal, toplumsal ve ekonomik unsurların bir araya gelmesiyle şekillenen karmaşık bir süreçtir. Bu bağlamda, 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelişi ve sonraki 10 yılda yaşanan siyasi gerilimler, askerî müdahalenin zeminini hazırlamıştır. Literatür, bu süreci genellikle Demokrat Parti ile ordu arasındaki gerilim, siyasi kutuplaşma, ekonomik sıkıntılar ve demokratik kurumların zayıflaması üzerinden ele almaktadır.

1960 darbesine giden süreci ele alan çalışmalara baktığımızda, Demirel, 1950-1960 dönemi Türkiye siyasetini analiz ederken, Demokrat Parti’nin (DP) giderek otoriterleşen yönetim tarzının ordu ve toplum nezdinde yarattığı rahatsızlıklara odaklanır. Demokrat Parti’nin ordu üzerindeki kontrolünü artırma çabalarının, ordu içinde huzursuzluk yarattığını ve bu durumun darbenin en önemli sebeplerinden biri olduğunu ileri sürmüştür Demirel, ordunun tarihsel olarak Türkiye’deki modernleşme süreçlerinde sahip olduğu rolü hatırlatarak, DP’nin bu rolü göz ardı etmesinin, orduyu siyasete müdahale etmeye ittiğini belirtir (Demirel, 2011, s. 120). Karpaz, 1960 darbesine giden süreci analiz ederken, Demokrat Parti’nin başlangıçta reformcu bir hareket olarak ortaya çıktığını ancak zamanla siyasal muhalefeti bastırmaya yönelik daha baskıcı politikalara yöneldiğini vurgular. Karpaz, özellikle Demokrat Parti’nin basın özgürlüğüne ve üniversitelere karşı uyguladığı baskıların, sivil toplumun tepkisini çektiğini ve bu tepkilerin ordu içerisindeki huzursuzlukla birleşerek darbenin önünü açtığını savunur. Ona göre, ordu, toplumdaki rahatsızlığı bir temsilci olarak üstlenmiş ve müdahaleyi meşru bir görev olarak görmüştür (Karpaz, 2009, s. 314). Zürcher ise, Türkiye’de 1960 darbesine giden süreci analiz ederken, Demokrat Parti’nin özellikle 1957’den itibaren daha otoriter bir yönetim tarzına yöneldiğini ve bu dönemde ordunun siyasete müdahale etme eğilimlerinin arttığını belirtir. Zürcher’e göre, 1950’lerin sonlarına doğru DP’nin muhalefeti ve basını kontrol altına alma çabaları, ordunun kendisini "cumhuriyetin bekçisi" olarak görmesini pekiştirmiştir. Ordunun bu şekilde konumlanması, 1960 darbesinin temelini oluşturan en önemli unsurlardan biri olarak ele alınır (Zürcher, 2004, s. 232). Ahmad, 1960 darbesine giden süreci incelerken, Türkiye’deki ekonomik sıkıntıların ve Demokrat Parti’nin giderek artan otoriter eğilimlerinin, ordunun siyasete müdahale etme isteğini güçlendirdiğini savunur.

Özellikle 1958 ekonomik krizi, hükümetin toplumsal desteğini zayıflatmış ve ordunun müdahalesi için zemin hazırlamıştır. Ahmad’a göre, ordunun siyasete müdahalesi hem ekonomik hem de siyasi krizlerle bağlantılıdır ve ordu, ülkenin kötü gidişatını düzeltmek için kendisini zorunlu

bir aktör olarak görmüştür (Ahmad, 1993, s. 124). Yılmaz, 1960 darbesine giden süreçte sivil-asker ilişkilerini derinlemesine analiz eder. Yılmaz'a göre, ordunun Türkiye'de kendisini modernleşme ve cumhuriyetin koruyucusu olarak görmesi, Demokrat Parti yönetimiyle çatışmanın temel nedenlerinden biridir. Özellikle DP'nin ordu üzerindeki kontrolü artırma girişimleri, ordunun "Cumhuriyetin temel ilkelerinin" tehlikede olduğunu düşünmesine yol açmıştır. Bu nedenle, 1960 darbesi, ordu tarafından, cumhuriyetin korunması adına bir görev olarak algılanmıştır (Yılmaz, 2013, s. 89). Sayarı ve Esmer, 1960 darbesine giden süreçteki siyasi ve toplumsal gerilimleri analiz ederek, DP'nin iktidarı sırasında muhalefeti bastırma çabalarının ordu içinde büyük bir rahatsızlık yarattığını vurgular. Bu çalışmada, darbenin, DP'nin otoriterleşme eğilimlerine ve ordu-sivil gerilimine bir yanıt olarak doğduğu belirtilir. Ordu, kendisini demokrasiyi ve laik Cumhuriyet'i koruma misyonunda görmüş ve bu misyonu doğrultusunda müdahalede bulunmuştur (Sayarı ve Esmer, 2002, s. 52). Ayrıca, Ayşe Gül Altınay'ın çalışmasında Türkiye'deki militarizmin sadece bir güvenlik meselesi olmadığını, aynı zamanda toplumsal hayatın her alanına yayıldığını vurgulamaktadır. Altınay'a göre, Türk askeri kimliği, eğitim sisteminden toplumsal cinsiyet rollerine kadar geniş bir alanda etkili olmuştur ve bu durum ordu-sivil ilişkilerini derinlemesine şekillendirmiştir (Altınay, 2004). Özellikle 27 Mayıs 1960 darbesi gibi olaylarda, ordu, bu militarist yapının bir yansıması olarak, kendisini toplumun "koruyucusu" olarak konumlandırmış ve sivil yönetimi denetim altına almıştır. Bu durum, Samuel P. Huntington'ın "pretoryen toplum" kavramı ile de örtüşmektedir.

1960 darbesine giden süreç, Türkiye'de hem siyasi hem de toplumsal dinamiklerin bir araya geldiği bir dönemdir. Literatür incelendiğinde Demokrat Parti'nin otoriterleşen politikaları, ordu-sivil ilişkilerindeki gerilimler ve ekonomik krizlerin darbeyi hazırlayan unsurlar olarak öne çıktığı görülmektedir. Ordu, kendisini modernleşmenin ve cumhuriyetin bekçisi olarak konumlandırmış ve siyaset üzerinde doğrudan etkili bir aktör haline gelmiştir. 1950'lerin sonunda yoğunlaşan siyasi gerilimler ve DP'nin demokratik kurumlar üzerindeki baskıları, darbenin temel sebepleri arasında sayılmaktadır.

Türkiye'deki darbeleri nasıl analiz edeceğiz? Türkiye'de gerçekleşen darbeleri çeşitli şekilde açıklamaya çalışan çalışmalar bulunmaktadır. Türkiye'de özellikle Huntington'ın teorisinden hareketle askeri darbeleri veya asker sivil ilişkilerini analiz eden çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar çeşitli bakış açılarıyla birbirinden ayrılmaktadır. Demirel, Türkiye'deki askeri darbeler ve demokrasi üzerine yaptığı çalışmalarda Huntington'ın sivil-asker ilişkileri kuramını geniş bir şekilde kullanmıştır. Özellikle 1980 darbesini ve askerî vesayetin demokrasiyi nasıl şekillendirdiğini ele alırken Huntington'ın "subjektif kontrol" ve "objektif kontrol" kavramlarına başvurur. Demirel'e göre, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin

siyasete müdahalesi, Huntington'ın subjektif kontrol modeline uygun bir şekilde şekillenmiş ve askerî elitler siyaseti kontrol altında tutmak için zaman zaman müdahalelerde bulunmuştur (Demirel, 2005, s. 32). Cizre ise, Türkiye'de askerî vesayet ve ordu-siyaset ilişkilerini inceleyen çalışmalarında Huntington'ın "objektif kontrol" kavramını sıklıkla kullanmıştır. Cizre, Türk ordusunun profesyonel bir yapı kazanmasına rağmen, sivil kontrolün zayıf kaldığını ve bu durumun Huntington'ın objektif kontrol kavramı ile açıklanabileceğini belirtmiştir. Ona göre, sivil-asker ilişkilerinde ordunun kendisini siyasetten ayrı bir güç olarak konumlandırması, Türkiye'de ordunun vesayetçi rolünü pekiştirmiştir (Cizre, 2008, s. 54). Ergun Özbudun, sivil-asker ilişkileri ve demokratikleşme süreçlerinde Huntington'ın eserine atıfta bulunur. Özellikle, Türkiye'deki askerî darbe dönemlerinde ordunun siyasi otorite üzerindeki etkisini Huntington'ın "subjektif kontrol" kavramı çerçevesinde değerlendirir. Özbudun, Türkiye'deki sivil liderlerin ordunun gücünü sınırlandırmada yetersiz kaldığını ve bu durumun, Huntington'ın subjektif kontrol teorisi ile paralellik gösterdiğini savunur (Özbudun, 2010, s. 89). Metin Heper, Türkiye'deki askeri müdahalelerin tarihsel süreçlerini ele alırken Huntington'ın kuramını kullanarak, özellikle 1960 ve 1980 darbeleri bağlamında ordunun siyaset üzerindeki etkisini tartışır. Heper, Huntington'ın askerî profesyonellik kavramını kullanarak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin siyasetteki rolünü analiz eder. Ona göre, ordunun kendi profesyonel kimliğini koruyarak siyasete müdahale etmesi, Huntington'ın objektif kontrol kuramının Türkiye'deki asker-siyaset ilişkilerine uygulanmasını mümkün kılar (Heper, 2012, s. 123). Türk dış politikası ve sivil-asker ilişkileri üzerine yaptığı çalışmalarda Sabri Sayarı, Huntington'ın teorilerini kullanarak, özellikle ordunun dış politikadaki etkisini analiz etmiştir. Huntington'ın "profesyonel ordu" kavramını tartışan Sayarı, Türk ordusunun siyasetten bağımsız bir dış politika belirleme kapasitesine sahip olduğunu, ancak bu profesyonelliğin sivil otoriteler üzerindeki etkinliğini azaltmadığını vurgular (Sayarı, 2009, s. 211). Türkiye'deki darbeler, askerî vesayet ve demokratikleşme süreci gibi konuların analizinde Huntington'ın objektif ve subjektif kontrol kavramları önemli bir rol oynar. Huntington'ın askeri profesyonellik ve sivil denetim kavramları, Türkiye'de ordunun siyaset üzerindeki etkisinin anlaşılmasına yönelik önemli referanslardır.

2. 27 Mayıs 1960 Darbesine Doğru Politik Ortam

Türkiye Cumhuriyeti'ni 1960 darbesine götüren sebeplere değinmeden önce bu sürece giderken yaşanan önemli olaylara ve gerek iç gerekse dış politikayı etkileyen durumlara değinmek gerekmektedir. Çünkü 1960 darbesine giderken uluslararası ilişkilerde vuku bulan yeni dengeler ülkeyi doğrudan etkilemeye başlamıştır.

Tek partili dönemin sonu itibari ile bakıldığında, tüm dünyayı topyekûn etkileyen II. Dünya Savaşı çıkmaktadır. Bu savaş neticesinde dünya iki kutba ayrılmıştır. Türkiye kutbun bir yanını temsil eden SSCB'nin tehditleri ve aynı zamanda da talepleri ile başa çıkabilmek adına yeni arayışlara ve en önemlisi de ortaklıklara yönelme gereği duymuştur (Sander 2002: 252). İki kutuplu düzenin oluşması ülkelerin yönetsel açıdan bir tarafa yönelmesine neden olmuş, ABD öncülüğündeki Batı Bloku ülkeleri ve SSCB öncülüğündeki Doğu Bloku ülkeleri olarak adlandırılan kutuplar arasında karşılıklı güç dengelerinin yaratılmaya çalışıldığı Soğuk Savaşı da başlatmıştır (Deniş 2020: 84). Almanya ve İtalya da var olan tek parti yönetimlerinin işlerliğini yitirmesi, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı neticesinde kurulan Birleşmiş Milletlere üye olması, SSCB tehdidi neticesinde ABD'nin desteğini alabilmek adına Batıya yanaşılması ülke için tek parti yönetiminin sonu anlamını taşımaktadır. İkinci Dünya Savaşı'na gelene kadar, Türkiye SSCB ve Batı ile olan ilişkilerini her ne kadar dengede tutmaya çalışmış olsa da savaş sonrası ortaya çıkan durumda Avrupa'ya yakınlaşmak istemiştir. Bu süre zarfında Keyder'in belirttiği üzere, Türkiye ülke demokrasisinin kalitesinin artırılması şartı ile karşı karşıya kalmış ve tek partili anlayıştan çoğulcu siyasi yapıya geçiş süreci hızlanmıştır (Keyder 2010: 12).

DP iktidara gelir gelmez önemli iktisadi ve siyasi girişimlere başlamıştır. DP'nin ilk dönemi olarak adlandırılan 1950-1954 yılları arası, DP'nin "altın yılları" olarak ifade edilmektedir (Albayrak, 2004, s. 181). Bu tarihler arası gelişmeler incelendiğinde demokratik ve aynı zamanda görece hür bir ortamın varlığından söz etmek mümkündür (Karpas, 2012, s. 495). 1954 yılı akabinde DP'nin ikinci dönemi sayılan süre zarfında pek çok alanda sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır. DP ve Adnan Menderes'in iktidara gelmeden önce vaatleri, programları ile demokratikleşme yönündeki faaliyetleri, ilerleyen yıllarda gerçekleşmemiş, DP iktidarı ve Menderes otoriter bir yönetim anlayışı sergilemiştir (Deniş 2021: 45). Aydemir (2000, s. 220), Menderes dönemini değerlendirirken "uyuyan imkânların uyandırıldığını, çarkların harekete geçirildiğini" ifade etmiştir. Fakat bu durumun yanı sıra birçok alanda da problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde DP'nin belirlemiş olduğu siyaset ile toplumun içerisinde var olan sınıflaşmaların önüne geçilememiştir.

27 Mayıs 1960 tarihinde alt rütbeli subaylardan oluşan grup darbeyi gerçekleştirmiş ve Türkiye için "darbeler çağı"nın yolunun açılmasına bir anlamda vesile olmuştur. Darbe neticesinde on yıllık DP iktidarı sona ermiştir. 27 Mayıs darbesinin nedenlerine, tek bir dinamik açısından bakmak darbenin sebeplerinin anlaşılabilmesini zorlaştıracaktır. Darbeye sadece ekonomik kötü gidişat sebep oldu demek toplumsal dinamizmi gözden kaçırmak anlamına gelir. Darbeyi ele almadan önceki duruma bakmak yerinde olacaktır.

Türkiye'nin çok partili hayata geçişi noktasında katalizör görevini gören Truman Doktrini önemli bir aşamadır (Ahmad ve Ahmad 1996: 16). Amerikan belgeleri, özellikle 1947 Truman Doktrini ile başlayan dönemde, Türkiye'nin stratejik önemine dikkat çekmektedir. ABD, Soğuk Savaş bağlamında Türkiye'yi Batı bloğunun önemli bir üyesi olarak değerlendirmiş ve askeri modernizasyon için çeşitli yardımlar sağlamıştır. Belgelerde, Demokrat Parti'nin ekonomik ve siyasi alandaki yönetim tarzı ve buna karşı oluşan iç gerilimler de ele alınmaktadır. Bu belgeler, ordu içindeki huzursuzlukların ve 1960 darbesine giden sürecin, ABD tarafından yakından izlendiğini göstermektedir (Sayın, 2010). Salt dış etkenlerden ziyade; gerek İkinci Dünya Savaşı esnasında ve akabinde uygulanan ekonomi politikalarının halkın girmiş olduğu darboğazı düzeltmede yetersiz kalması, gerek halktan alınan vergilerin halkın durumunu daha da kötüleştirilmesi, gerekse de CHP'nin giderek halktan kopması bu süreci hızlandırmıştır. Tüm bu nedenler tek parti yönetimine karşı halkı kopuşa götürmüştür. Ekonomik anlamda sıkıntı yaşanmasının önemli bir sebebi olarak 1947 yılına değin iki milyon civarında bir ordunun silâh altında hazır bekletilmesi kabul edilebilir ki bu da ekonomiye ağır bir yük getirmiştir (Öztürk, 1993: 63). Salt ekonomik sıkıntılar değil, özgürlüklerin kısıtlanması da tek parti yönetimine karşı hoşnutsuzluğu artırmıştır. Grevler yasaklanmıştır. Ortak hedefler etrafında toplanarak örgüt kurulması yasa dışı bırakılmış ve yasaklanmıştır. Polise olağan üstü yetkiler verilmiş ve basın bırakın özgür olmayı aksine denetim altına alınmıştır (Kongar, 2008: 144).

Darbeye doğru geçen süre zarfında etkin olabilecek potansiyele sahip örgütlenmelerin ilk nüveleri 1954 yılında kendini göstermiştir. Değişik mekanlarda başlayan örgütlenme çabaları yavaş yavaş birleşmeye doğru bir evrim geçirmeye başlamıştır (Tunçkanat, 1996: 252). Harp Akademisinde 1955-1956 yıllarında kurulan “Atatürkçüler Cemiyeti” darbe fikrini benimseyen gruplarca kurulmuş olup darbeye giden süreçte önem arz etmektedir. 9 subay¹ olayı olarak bilinen 1958 yılında gerçekleştirilen olay esnasında göz altına alınanlar bu çevreden subaylar olarak betimlenmiştir (İpekçi ve Coşar, 1965: 31). Bu örgütlenmeden bağımsız farklı bir grup

¹ 9 subay olayı olarak tanımlanan müdahale girişiminde bazı ihtilalcilerle bağı olduğu bilgisi alınan Kurmay Binbaşı Samet Kuşçu'nun ihbarda bulunması neticesinde aralarında Faruk Güventürk'ün de bulunduğu 9 subay tutuklanmıştır. Güventürk yalnızca tutuklananlardan örgüte mensuptu. Fakat olayın teşkilat açısından sonuçları ağır olmuştur denilebilmektedir. Hem başkan olarak Güventürk'e beslenen güven duygusu azalmış hem de birçok kişi de çekilmiştir. 9 Subay olayı bir kırılma noktası olarak betimlenebilmektedir. Şöyle ki fırsat iktidarın eline kadar gelmiş fakat kullanılamamıştır. Koçaş bu durumu iktidarın akıllı ve aynı zamanda becerikli olması halinde tamamen aksi yönde olacağını ortaya koymaktadır (Koçaş, 1978: 356). Menderes 9 subay olayının ehemmiyetini tam anlamı ile anlamamış ve üzerine gitmemiştir. Samet Ağaoğlu olaylara rağmen Menderes'in geri duruşunu darbeye ihtimal vermemesine bağlamaktadır (Arcayürek, 1985: 296)

olarak Binbaşı Talat Aydemir etrafında 1956 yılından başlayarak bir örgütlenme şekillenmiştir. İki grup birbirlerini tanımanın akabinde ittifak sağlamışlardır. Özellikle Hava Kuvvetleri ile yakın temasta bulunulması, sürecin ihtilalci örgütlenme biçimine doğru şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu iki örgüt dışında bir girişim de Sadi Koçaş kanalıyla yürütülmüştür. Koçaş mevcutta varlık gösteren örgütlenmelere katılmamış olsa da Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel'le iletişim içerisine geçilmesi ve kilit rol oynayan mevkilere eleman verilmesi gibi konularda önemli roller oynayacağını altını çizmiştir (Koçaş, 1978: 345).

27 Mayıs günü gerçekleşen eylem için kimi yazarlar darbe, kimi yazarlar ihtilal, kimileri ise devrim kelimesini uygun bulmuştur. Fakat 27 Mayıs 1960, darbe tanımlamasına karşılık gelmektedir. Darbe, “*Ordunun silah gücüyle baskı ve zor kullanıp demokrasinin en temel ilkelerinden birini ihlal ederek sivil yönetimi devirmesi, siyasal iktidarı ele geçirmesi ve devlet yönetimine el koyması*” biçiminde tanımlanmaktadır. Bu tanım analiz edildiğinde görülmektedir ki 27 Mayıs bir darbedir. Kısacası 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan seçimler ile iktidara gelen DP 27 Mayıs darbesi neticesinde siyasal yaşamdan bertaraf edilmiştir (Anadolu Ajansı, 2004:146). Halkın özgür iradesi neticesinde yapılan seçimler ile başa gelen DP, asker zoru ile iktidardan uzaklaştırılmıştır. Darbe sonrasında oluşturulan MBK, ülkenin içinde bulunduğu durumu iyileştirebilmek adına zaman kaybetmeden işe koyulmuştur. Komuta kademesinde önemli olan konumlara bazı izimler atanmıştır; Orgeneral olarak Ragıp Gümüşpala Genelkurmay Başkanlığına, Cevdet Sunay ise Kara Kuvvetleri Komutanlığına atanmıştır. Orgeneral Ragıp Gümüşpala darbeye karşı bir tutum takınması nedeniyle görevi Orgeneral Cevdet Sunay'a bırakmak durumunda kalmıştır (Anadolu Ajansı 2004:188).

27 Mayıs darbesi ile akabinde yapılan 1961 Anayasası, köktenci politikaları benimseyen öğrenciler ve aydınlar, bütün engellemelere rağmen işçi sınıfı ile siyaset yapabilmelerine ortam hazırlamıştır. Rejimin sol düşünceye açılması yeni Anayasa ile düzenlenmiştir (Özdemir, 2003: 228).

1960 darbesi öncesinde Anadolu'dan gelen yeni ekonomik sınıflar DP politikaları ile merkezi ekonomi elitlerinin karşısına çıkmış olup, bu durum da yeni ekonomik güçlerin ortaya çıkması ile darbeye ekonomik anlamda sebebiyet verdiği söylenebilir. Ekonomik yapıdaki hareketlilik siyasal sisteme de sirayet etmiştir. Nasıl ki her fırsatta benzemek istediğimiz Batıda burjuvazinin doğması neticesinde kralların otoritesi sarsılmış ve aynı oranda sınırlandırılmışsa ve sisteme kentli burjuvazinin ortak olduğu yapılar ortaya çıkmışsa da Türkiye'de de benzer şekilde ekonomik sınıf gücünü göstermek adına meşru ya da tam aksine gayri meşru yollara başvurmuştur (Kaya 2013: 505).

DP'nin iktidara gelmesindeki en önemli sebepler arasında sayılan ve Parti kuruluş felsefesinde yer alan liberalizm anlayışı, ekonomide etkisini ivedi bir biçimde göstermiştir. Aslına bakıldığında, DP'nin ekonomide uygulamak istediği bu liberalizm anlayışı, bir ideolojik pozisyonundan çok zorunluluktan kaynaklandığı söylenebilir (Ahmad, 1995: 138). Özellikle 1952'den sonra döviz kuru ile enflasyondaki önlenemez artış, liberal ekonomi politikasının diğer yüzünü göstermiştir. DP'nin liberalizm anlayışı, yalnızca özel sektör öncelikli değildir, ki devlete de ekonomide yer verilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir (Albayrak, 2004: 303). Bir yandan tarımın geliştirilmesi için destek verileceği belirtilirken, diğer yandan da sanayi kuruluşları nezdinde özellikle özel sektörün desteklenmesinden söz edilmekteydi.

27 Mayıs askeri darbesinin gerçekleştirilmesinde farklı birçok faktör etkili olmuştur. Bu faktörler iç içe geçerek 27 Mayıs'ın alt yapısını oluşturmuştur. Bu faktörler genel itibarıyla; DP'nin on yıllık iktidarı sırasındaki icraatlarından etkilenen, muhalefet, basın, üniversite ve ordunun iktidara karşı duyduğu memnuniyetsizlik ortamıdır (Özdağ, 1991: 55). Cumhuriyet'in kuruluşundan başlayarak, 1950 yılında yapılan serbest seçimler neticesinde siyasi iktidarını kaybeden CHP 1960 darbesine değin sistemden uzaklaşmıştır. CHP, askeri darbe neticesinde iktidarı geri alabilmiştir. Güç kullanma tekeli elinde bulunduran ordu, siyasal sistem üzerinde kuruluş felsefesi ve vesayetçi geleneğin etkisi ile baskın bir konuma da gelmiştir. DP iktidarı akabinde özellikle ordu üzerinde yapılan değişiklikler, ordu mensuplarının ekonomik durumlarında yapılan negatif uygulamalar ve laiklik gibi sebeplerle ordu DP iktidarının karşısında bir tavır sergilemiştir.

Ordunun durumu hesaba katılmazsa on yıllık DP iktidarı ile devlet tarihinde görülmemiş bir kalkınma ivmesine ulaşmıştır. Sanayi, tarım, ticaret ve birçok farklı alanda gelişme üst seviyelere ulaşmış, ülkenin dört bir yanında şantiye alanları kurulmuştur (Özdemir 2003: 191; Lewis 2015: 28). DP, bu kalkınmayı devletin imkanları ölçüsünde değil ilk zamanlarda özellikle ABD'den almış olduğu krediler ile sağlamıştır. Bu politika DP iktidarının ilk zamanlarında etkili olmuşsa da sonraki dönemlerinde alınan dış borçlarda ödeme zorlukları çekilmiştir. Bu da DP'nin ekonomik alanda uygulamış olduğu politikayı başarısız kılmıştır (Aydemir, 2000: 263).

27 Mayıs 1960 tarihinde meydana gelen darbe, salt ülkedeki siyasi konjonktürü değiştirmemiş toplumun her noktasına nüfuz etmiştir. Etkileri ve sonuçları itibarıyla darbe, toplumun her kesimini gerek sosyo-ekonomik açıdan gerekse de hukuki ve siyasi açıdan etkilemiştir. 27 Mayıs 1960 Darbesi, Kalaycıoğlu'nun (1998:39) analiz ettiği üzere siyasal kültürümüzün önemli özelliklerinden biri olan “vizyon sahibi olamama”, “muhalefete karşı

güvensizlik”, “sürekli tehdit algılaması” ve “halka karşı güvensizliğin” beslediği bir hesaplaşma biçiminde de tasvir edilebilmektedir.

Modern ordular daha profesyonel hale geldikçe, özellikle kamu bürokrasisi içerisinde varlık göstererek kayda değer bir konum elde etmişlerdir. İster gelişmiş isterse de gelişmekte olan ülkeler olsun orduların sahip olduğu bu yeni konum ülke gözetmeksizin birçok devletin gündeminde yer almıştır. Modern ülkelerde, bununla birlikte, sistemin kurumsallaşmış olması ve buna ek olarak da sivil toplumun karar alma süreçlerine etkinliği bakımından daha iyi durumda oldukları için, diğer devletlere nazaran avantaj elde etmektedirler. Modernleşme sürecini tamamlayamamış ülkelerde ise aksine ordunun etkisi sınırlılıklarının çok ötesinde kalmış ve karar alma mekanizmasına etki eder bir konuma gelmişlerdir. Bu tarz ülkelerde ordu kendi hukuksal düzenini anayasal garanti altına alarak, kendilerine istisnai durumlar yaratmıştır. Şu da unutulmamalıdır ki gelişmekte olan ülkelerde çoğu zaman ordu harici bir örgütlenmenin görülmediği de yadsınmaz bir gerçek olarak kabul edilebilmektedir (Cansever ve Kiriş 2015: 362). 1960 darbesiyle birlikte yönetime getirilen MBK, mevcut döneme değin hedeflenen kalkınmanın sağlanmaması buna ek olarak da kaynak israfı gibi olumsuzlukları ortadan kaldırmak maksadıyla 1961 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nı (DPT) kurmuştur. Özellikle bu amaçlar etrafında şekillendirilecek olan 1963 yılında başlanacak beş yıllık kalkınma planları oluşturulması öngörülmüştür. Böylece ekonomide yeni bir örgütlenme modeline gidilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda kamu harcamalarının ve yapılacak olan yatırımların beş yıllık planlar çerçevesinde yıllık planlara da bağlı kalarak yapılması buna ilaveten de özel yatırımların da bu planlar ile uyumlaştırılması amaçlanmıştır (Boratav 2006: 94).

1960 darbesinden sonraki dönem toplumsal değişimin artarak devam ettiği, tekrardan ekonomide hem devlet yatırımlarının hem de özel sektör yatırımlarının beraber yer aldığı bir zamandır. Özellikle Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunlarıyla beraber çalışma ilişkilerinde uzun mesafeler kat edilmiştir. 1950 Türkiye'sinde ne Atatürk Devrimleri tam benimsenmiş, ne aydınlanma tam anlamıyla gerçekleşmiş, ne kentleşme ve endüstrileşme süreçleri bütünüyle yaşanmış, ne de sermaye ve işçi sınıfları yeterince gelişme göstermiştir (Kongar 2008: 192). Toplumsal hayatı düzenleyecek hiçbir faaliyet tam manasıyla başarılı olamamıştır. Çevre unsurlar yine çevrede kalmıştır. Fakat 1961 Anayasasının getirmiş olduğu ortamla beraber değişim ve dönüşüm gerek merkezde gerekse çevrede hız kazanmıştır.

1960 darbesi sonrasında sol fikirlerin ve anlayışın yaygınlaşması hızlı bir biçimde gelişmiştir. Özellikle ABD'nin Vietnam'ı işgal etmesi emperyalizm anlayışının sorgulanmasına ve tepki çekmesine neden olmuştur. Bu durum aynı zamanda da kapitalist sistemin sorgulanmasına sebebiyet

vermiştir (Turan 2007: 83). Bu içinde bulunulan duruma çözüm arayan en önemli grup ise öğrenciler olmuştur.

3. Huntington'ın Tezinden 1960 Darbesine Bakış

Samuel P. Huntington, en temel sivil asker ilişki literatürünü anlattığı ve Türkçe'ye "Asker ve Devlet" şeklinde çevrilen kitabında askerin sivil otoritenin iradesi tarafından ne şekilde ve nasıl denetim altına alınabileceğini ayrıntılı bir biçimde analiz etmiştir. Silahlı kuvvetlerin sivil siyasi irade tarafından denetimi sorununu Huntington öznel ve nesnel sivil kontrol olarak kategorize ederek açıklamıştır. Huntington her iki denetim içinden nesnel, yani objektif denetimin, öznel denetime göre daha iyi olduğu neticesine ulaşmıştır. Nesnel sivil otoritenin denetiminde asker, devletin bir aracı ve askerlik işlevi bunun uygulayıcısı olarak tasvir edilmiştir. Öznel denetim ise sivil otoritenin asker üzerinde kurmuş olduğu denetimleri ifade etmektedir. (Huntington, 2006: 87).

Ordunun sivil yaşama müdahale etme durumu temel anlamda iki yönden incelemeye alınmıştır. Örs bu durumun ilki olarak "organizasyon teorisi"ni açıklayıcı olarak görmekte ve askeri darbelerin veya müdahalelerin sebeplerinin askere verilen spesifik özelliklerde (disiplin, ulusçuluk, sadakat, merkezi emir- komuta, profesyonellik, hiyerarşi, vb.) açıklamaktadır. İkinci olarak ise topluma bir bütün olarak önem veren anlayıştır ki bu Finer ve Huntington'ın bazı çalışmalarında mevcuttur. Finer, siyasal kültür düzeyi düşük olan toplumda askeri darbelerin vuku bulacağı üzerinde durmaktadır. Ülkede halk sivil kurumlara ne kadar bağlı olursa ordu o denli siyasetten uzaklaşacak ve kendi görev alanında kalacaktır. Bu da siyasal kültür düzeyinin yüksekliği ile olabilecek bir durumdur. Böyle ülkelerde asker sivil otoritenin görev alanına müdahalede bulunsun da yeterli halk desteği bulamayacağı için başarısız sayılabilmektedir (Örs 1996: 72). Aslına bakıldığında esas olan demokrasinin özü olarak tasvir edilen gerçek sivil otoritenin süreç içerisinde egemen konumda olması gerektiridir. Böylelikle asker hareket alanı olarak sivil otoritenin hareket noktalarını tercih etmeyecektir (Ahmad 1984: 104).

Huntington (1957), askeri kurumların biçimlendirilmesi noktasında iki önemli ve baskın gücün olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki ulusal güvenlik noktasında ihtiyaç duyulan, içerisinde daha muhafazakâr fikirler olan bir zaruriyet halidir. İkincisi ise daha liberal bir bakış açısı ile açıklanan toplumsal sorumluluk halidir. Huntington için temel prensip siyaseten kendini soyutlamış, sadece temel beceri alanı olan savaş konusunda fikir sahibi olan profesyonel bir ordunun, devlet için var olması gerekliliğidir. Ordu yalnızca uzmanlık alanı olan güvenlik noktasında eyleme girişmeli bu durum haricinde sivil iradenin yaptıkları veya yapacakları hususlarına karışmamalıdır. Ordu Huntington'ın objektif kontrol teorisinde varlık gösterdiği üzere siviller tarafından kontrol edilmeli ve yönlendirilmelidir.

Hem siyasi hem askeri alan keskin çizgiler ile birbirinden ayrılmalıdır (Sarkesyan, 1996, s. 3-4).

Silahlı kuvvetleri kontrol etme isteği, özellikle subaylar üzerinde yoğunlaşarak ciddi potansiyeli olan bir çatışma evreninin kapısını aralamıştır. Bu çatışma ortamı profesyonellik, askeri otonomi, politik tarafsızlık ve gönüllü bağlılık durumlarını beraberinde getirmiştir. Mevcut problemler de nesnel denetim yoluyla çözülmeye çalışılmıştır. Huntington, çalışmalarında devlet ve asker arasında var olan çatışmacı ortama değinmiştir. Burada devlet olarak kastedilen hükümettir (Kümmel, 2002, s. 64-65). Normatif yaklaşım, Huntington'ın nesnel kontrol yaklaşımı ile bir çıkış yolu bulmuştur denilebilir. Bu yaklaşım Huntington'ın çalışmalarında iki temel argümanda bulunmaktadır. Bu argümanlardan ilki askerin ve sivilin mevcut durumlarından ötürü, sahip oldukları rollerden dolayı birbirinden anlamsal olarak farklı olması biçiminde açıklanmaktadır. İkinci olarak, askeri profesyonelleşme, nesnel sivil kontrolün anahtarı biçiminde tasvir edilmektedir (Feaver, 2003, s. 7). Bu temel noktalar analiz edildiğinde otonominin profesyonelleşmeye, profesyonelleşmenin siyasi manada tarafsızlığa ve gönüllü tabiiyete, bu gönüllü tabiiyetin ise sivil kontrolün daha sağlıklı bir biçimde sağlanmasına yol açtığı görülmektedir (Feaver, 2003, s. 18). Huntington (1995), objektif sivil kontrolün temel özelliklerini profesyonelleşme -ki bu yüksek düzeyde olmalıdır-, meslek grubuna özel yetkinliklerin askerî yetkililerce tanınması ve kabulü olarak belirtmektedir. Bu durumun sonucu olarak hem siyasetçi askerî alana hem de asker siyasi alana en alt düzeyde müdahalede bulunacaktır. Feaver (2003), Huntington'ın mevcut söyleminden yola çıkarak “ya değişim ya ölüm” anlayışının hâkim olduğuna dikkat çekmektedir. Bu değişim ve dönüşüm askerî etik kurallara uygun bir biçimde muhafazakârlaşma biçiminde tanımlanabilir.

Huntington (1995), “Pretoryen” devlet kuramını Batı dışı ülkeler için ileri sürmüştür. Sivil siyasi iradenin görev alanına askerin müdahalesi aslına bakıldığında askerin profesyonellik düzeyinin düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Yani darbe siyasal bir olay olarak betimlenebilmektedir. Salt askerlik mesleğini ele alarak darbe sebeplerini araştıran çalışmalar askerin sivil siyasi iktidarın görev alanına neden müdahalede bulunduğunun açıklaması noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu duruma bakıldığında askerin az gelişmiş ülkelerde sivil siyasete müdahale ettiği açıktır.

Huntington'nın (1995) analiz ettiği üzere; pretoryen toplumlarda sosyal grupların politize olmasıyla beraber, bunların çatışmacı tavrı, değişik grupların siyasete katılmasıyla birlikte problem yaratmaktadır. Kurumsallaşmış siyasi sistemlerden kastedilen gelişmiş, modern Batı ülkeleridir. Farklı sosyal grupların politika geliştirme sürecine katılımı sistemin gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır. Fakat özü itibariyle pretoryen toplumda farklı grupların mobilize olması, sistemin tıkanmasına

yol açmaktadır. Kurumsallaşmış ve pretoryen toplumlar karşılaştırıldığında siyasal katılım noktasında ilkinde olumlu ikincisinde de olumsuz bir durum seyretmektedir.

Türkiye'deki askerî vesayet, darbe dönemleri ve sivil-asker dengesi gibi konuların analizinde Huntington'ın birçok çalışması referans olarak kabul edilir. Literatürde Huntington'ın eserlerinin 4 farklı şekilde ele alındığı söylenebilir.

Sivil-Asker İlişkilerinin Analizi: Özellikle askerî vesayet ve demokratikleşme süreci tartışmalarında, Türkiye'deki askerî müdahaleler ve ordunun politikadaki rolü Huntington'ın "objektif kontrol" teorisiyle karşılaştırılmıştır. Özellikle Türkiye'deki askeri elitlerin profesyonel bir sınıf olarak nasıl şekillendiğini ve siyasal liderlerin asker üzerindeki kontrolünü analiz etmek için bu teorik çerçeve kullanır.

Darbeler ve Demokrasi Tartışmaları: Türkiye'deki darbeler ve ordunun politikadaki rolü üzerine yapılan çalışmalarda, örneğin, 1960, 1980 ve 1997 gibi darbe dönemlerinin analizinde Huntington'ın devlet ve asker ilişkilerine dair teorileri çerçevesinde Türkiye'de ordunun siyasete müdahalesi açıklanmıştır. Bu bağlamda, literatürde Huntington'ın "subjektif kontrol" kavramı kullanılarak, sivil liderlerin ordu üzerindeki etkisinin zayıflaması ve ordunun kendisini bağımsız bir güç olarak konumlandırması ele alınır.

Askerî Profesyonellik: Askeri profesyonellik, ordu mensuplarının sadece güvenlik meselelerine odaklanması ve siyasetten uzak durması gerektiği yönündeki tartışmalarla ilişkilendirilmiştir. Bu noktada Huntington'ın "objektif kontrol" kavramı, Türkiye'deki ordu-siyaset ilişkilerinde demokratikleşme sürecine geçişin zorluklarını açıklamak için kullanılmıştır.

Sivil Denetimin Güçlendirilmesi: Türkiye'de 2000'li yıllardan sonra Avrupa Birliği uyum süreci ve reformlar bağlamında, sivil-asker ilişkilerinin yeniden yapılandırılması üzerine yapılan çalışmalarda Huntington'ın kitabı sıkça referans gösterilmiştir. Özellikle sivil denetimin güçlendirilmesi ve ordu üzerindeki demokratik kontrol mekanizmalarının geliştirilmesi süreçlerinde Huntington'ın teorik çerçevesi kullanılmıştır.

1960 darbesine bu kuram çerçevesinde bakıldığında, ordunun toplumsal karar alma noktasında anayasal manada etkili olduğu analiz edilmektedir. Salt görev alanını bilen ve o görev alanında kalan ordular ki Huntington'ın deyimi ile "profesyonel ordular" siyasete müdahale etmeyen ordular olarak tanımlanmaktadır. 27 Mayıs 1960 tarihinde meydana gelen darbe sebepleri incelendiğinde sosyal, siyasi, ekonomik ve hukuki birçok gerekçe mevcuttur ki bu durum toplumdaki kötü gidişata son vermek amacı ile asker tarafından darbe yapıldığını açıklamak adına yeterli bir neden olarak

kabul edilebilmektedir. Huntington, teorisinin temeline profesyonellik kavramını koymaktadır. 1960 darbesi ile ordu rejimin yegâne bekçisi olarak kendini tasvir etmiştir. Huntington'ın siyasal kültür düzeyi düşük yani pretoryen olarak değerlendirdiği toplumlarda her grup kendi yeteneğini ortaya çıkaran araçlar kullanmaktadır. Örneğin, böyle toplumlarda varlıklılar rüşvet verme, öğrenciler ayaklanma, işçiler grev yapma ve ordu da darbe yapma eğilimi içerisindedir. Huntington (1995)'a göre ordunun temel amacı halkı ve hükümeti koruyup kollamaktır. 1960 darbesine bakıldığında asker gerek kendi bulunduğu sosyal statü gerekse de DP iktidarı dolayısıyla oluşan ortamdan kurtulabilmek adına darbeyi gerçekleştirmiştir.

Yaşanan savaşlar neticesinde askerin hegemonyasını sürdürebilir kılma ihtiyacı ordunun yeniden yapılandırılması gerekliliğini doğurmuştur. Askerî liderler -ki Türkiye'de devletin kuruluşundan itibaren vardır- kurumsal aktör olarak daha görünür bir konumda olmuşlardır. Böylelikle de asker yalnızca sahada faaliyet göstermenin ötesinde bir aktör haline gelmiştir. Sivil ile asker arasındaki gerilimi tam da bu askerin etkin aktör olması durumu oluşturmaktadır. Ordunun silah kullanma tekeline sahip olması ile kazandığı etkinlik, sivil-asker ilişkilerindeki konumunun da güçlenmesini sağlamıştır.

Askerlik mesleğinde yaşanan yükseliş neticesinde Huntington'a göre (2006, s.90), belirli öznel sivil kontrol yapıları atıl hale gelmiş; fakat diğer taraftan da sivil kontrolün daha anlamlı ve yeni bir tanıma kavuşmasına olanak tanımıştır. Sivil kontrol, nesnel anlamda askerî profesyonelleşmenin en üst düzeye çıkarılması anlamını taşımaktadır. Nesnel sivil kontrol askerin profesyonel bir tavır sergilemesi adına en uygun zemini oluşturan teoridir. Öznel sivil kontrolün aksi ya da karşıtı biçiminde de tanımlanabilmektedir (Huntington, 2006, s. 89-90). Orduyu sivilleştirip onu devletin bir yansıması yani aynası haline dönüştürmek, öznel sivil kontrolün ana amacını oluşturmaktadır. Nesnel sivil kontrol ise orduyu askerileştirme yolu ile onu devletin bir parçası haline getirme çabası içerisindedir. Nesnel sivil kontrole zıt olarak tasarlanan düşünce, ordunun siyasete katılmasıdır.

Huntington, özellikle gelişim çizgisi anlamında bakıldığında Türkiye gibi benzer sivil asker ilişkisi ağına sahip ülkelerde yapmış olduğu incelemelerinde (Şili, Nikaragua, Brezilya Portekiz, vb.), askerin darbenin gerçekleştiği ortamda var olan çıkış güvencelerini darbe sonrasına da taşımak istediğini belirtmektedir. Ordunun yapmış olduğu eylemleri anayasal güvence altına almak istemesi askeri rejimin darbe esnasında yapmış olduğu eylemlerin sivil otorite tarafından tartışılmasının önünün kapatılması adına yapılan hamleler olarak kabul edilebilmektedir. Askerin anayasal güvenceyi de arkasına alması sivil otorite iradenin gücünü azaltmış ve askeri otorite aynı oranda güçlenmiştir (Huntington, 2006, s. 231-233). Söz konusu durumun 1960 darbesiyle Türkiye'de de gerçekleştiği söylenebilir.

Türkiye gibi tarihsel köken olarak ordu-millet anlayışını benimsemiş, gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımındaki dengesizliğin artması, milliyetçilin şahlanması, ekonomik kirlenmenin boyutlanması, asalak ve rantıye bir zümrenin oluşması zaman zaman askeri rejim denemelerine yol açmaktadır (Shills, 2002: 87).

Asker, sivil otoritenin etkinlik alanından uzaklaşmak için her daim çıkış güvenceleri öne sürmüştür. Bu güvenceler ya askerin kendi yaptıklarından ötürü herhangi bir ceza almayacağı biçiminde olmuş ya da askerin özerk yapısına ve kurumsal rollerine saygı gösterilmesi biçiminde açıklanmıştır. Asker genel olarak ulusal güvenlik noktasında tam sorumluluk sahibi olmak, kendi görev alanı içerisinde gördüğü iktisadi teşebbüslerini denetim altına almak ve silah endüstrisinin üzerinde egemen olmak istemektedir. Bu şartlar yerine getirilirse ordu yönetimden çekilme durumuna geçeceğini açık bir biçimde beyan etmektedir. Askerin sivil otoritenin etkinlik alanından çıkılmak adına öne sürdüğü bu taleplere sivil iradenin ikna olma seviyesi ordunun gücüne bağlıdır (Huntington, 1996, s. 111-112). Eğer ki asker kendi yaptıklarından ötürü ceza almama ve kurumsal rolüne el değmemesi gibi hususları kabul ettirirse bu durumun gerçekleşmiş olduğu toplumlarda militarist elit daha da cesaretlenecektir.

Huntington, asker ve sivil ilişkisini değerlendirirken siyaset ve ordunun ayrılması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Askerlerin sivillere itaat durumunu ordunun profesyonelliği biçiminde açıklamaktadır. Ordu içerisinde kurumsal aidiyet duygusu arttıkça profesyonellik seviyesi de artmakta ve böylelikle sivil makamlara olan itaat de doğru orantılı bir seyir göstermektedir. Sivil otoriteye itaat etmek askerliğin temel niteliği olmaktan ziyade profesyonellik düzeyi için bir göstergedir. Tam aksine sivil otoritenin de mesleki nitelik ihtiva eden durumlarda orduya müdahale etmesi sorun çıkmasına neden olmaktadır. Eğer ki sivil otorite mesleki konularda ordunun işleyişine müdahalede bulunursa bu bir denetim sorunu olarak da algılanmaktadır. Kısacası Huntington, sivillerin askerin işleyişine müdahale düzeyini profesyonellik düzeyi ile açıklamaktadır. Bu açıklamayı da yaparken iki farklı ölçüt kullanmakta olup bunlar objektif sivil denetim ve subjektif sivil denetim olarak kategorize edilmektedir. 1960 darbesi Huntington'ın tezinde yer alan salt profesyonel ordu olup sivil otorite görev alanına müdahale etmemesi noktasında değerlendirildiğinde bir karşılığı bulunmamaktadır. Türkiye'de dönem itibarı ile ordu baskın konumda yer almış ve toplumsal anlamda da önemli bir baskı grubu oluşturmuştur.

Asker, sivil otoritenin etkinlik alanından çekildiğinde dahi kontrolü tekrar sağlayabileceği şiddet araçları üzerinde var olan kontrolünü bırakmamaktadır (Huntington, 1996, s. 115). Asker, çoğunlukla, korumakla yükümlü olduğu halkın üzerinde sahip olduğu silahlarını kullanmak istemez. Askerin tam tersi olarak iç güvenlik güçleri ve polis, ortaya çıkan protesto

durumlarında şiddet kullanmaktan çekinmez ve askere nazaran şiddet kullanma eğilimine daha fazla sahiptir (Huntington, 1996, s.192). Asker ve polis üzerinde, sivil otorite tam bir irade sahibi değilse, her iki kurum da demokrasi için bir tehdit oluşturmaktadır (Dahl, 2001, s. 150-151). Yeni demokrasiler için bu durum önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, 1960 askeri darbesini Samuel P. Huntington'ın geliştirdiği teoriler ışığında inceleyerek Türkiye'nin o dönemdeki siyasal, toplumsal ve ekonomik dinamiklerini daha iyi anlamaya yönelik bir girişimdir. Huntington'ın teorisi, siyasi istikrar ve değişim süreçlerini, özellikle de toplumdaki hızlı modernleşme ile siyasal kurumların bu modernleşmeye uyum sağlayamama durumu üzerinden açıklamaktadır. Huntington, siyasal gelişmenin, sadece ekonomik büyüme ya da sosyal değişimden ibaret olmadığını, siyasi kurumların bu değişikliklere cevap verebilme kapasitesinin de hayati önem taşıdığını vurgular. Türkiye'de 1960'a gelindiğinde, Demokrat Parti iktidarının hızlı ekonomik ve sosyal değişimleri yönetme kapasitesinde ciddi sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'deki askeri darbe, Huntington'ın "politik gerileme" ve "siyasal düzen" kavramlarıyla anlamlandırılabilir.

1950'lerde Türkiye, modernleşme sürecine hızla giren bir ülke haline gelmiştir. Ekonomik kalkınma, tarımda makineleşme, kırsal kesimden kentlere doğru bir nüfus hareketliliği, eğitimdeki genişleme gibi faktörler toplumsal yapıyı önemli ölçüde değiştirmiştir. Ancak bu değişim süreci, demokratik kurumların gelişmesi ve olgunlaşmasıyla paralel gitmemiş, aksine siyasal sistem gerilimler yaşamıştır. Demokrat Parti'nin giderek otoriterleşmesi, siyasi muhalefeti baskılaması ve toplumsal kutuplaşmayı derinleştirmesi, Huntington'ın teorisinde vurguladığı "siyasi gelişme" ile "sosyal mobilizasyon" arasındaki dengesizliğin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Huntington'a göre, toplumsal mobilizasyonun yüksek olduğu ancak siyasal kurumların bu mobilizasyonu etkili bir şekilde yönlendiremediği durumlarda, siyasi gerilimler kaçınılmaz hale gelmektedir. 1960 darbesi, Türkiye'nin hızlı modernleşme sürecinin yarattığı sosyal ve ekonomik taleplerin, mevcut siyasi sistem tarafından karşılanamaması sonucunda ortaya çıkan bir tepkidir. Demokrat Parti, toplumun farklı kesimlerinden gelen talepleri karşılayamamış, aksine bu taleplere karşı daha baskıcı bir yönetim anlayışı geliştirmiştir. Bu durum, siyasal sistemdeki çatışmaları derinleştirmiş ve sonuç olarak ordu, Huntington'ın teorisine uygun şekilde, siyasi düzeni yeniden tesis etmek amacıyla müdahalede bulunmuştur.

Sonuç olarak, 1960 darbesi Huntington'ın "siyasi gerileme" kavramı çerçevesinde anlamlandırılabilir. Türkiye'nin modernleşme sürecinde, siyasal

kurumların bu sürece ayak uyduramaması, askeri müdahale için gerekli ortamı hazırlamıştır. Bu bağlamda, 1960 darbesi sadece bir askeri müdahale olarak değil, aynı zamanda Türkiye'nin modernleşme sürecinde yaşadığı yapısal gerilimlerin bir yansıması olarak da değerlendirilebilir. Huntington'ın teorisi, bu darbeyi anlamak için önemli bir analitik çerçeve sunmakta ve Türkiye'nin siyasal gelişim sürecinde yaşanan kırılma noktalarını açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'deki askeri müdahalelerin sadece otoriterleşmeye bir tepki değil, aynı zamanda hızlı toplumsal ve ekonomik değişimlerin siyasal yapı tarafından etkili bir şekilde yönetilememesinden kaynaklanan sistemsal bir kriz olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Huntington'ın teorisi, Türkiye'deki siyasal istikrarsızlık ve askeri müdahale olgusuna ilişkin derinlemesine bir analiz sunmakta ve benzer gelişim süreçlerine sahip ülkelerde yaşanan siyasi gerilimleri anlamak için önemli bir çerçeve oluşturmaktadır.

Bu çalışma, 1960 darbesinin sadece tarihsel bir olay olarak değil, aynı zamanda bir siyasal gelişim sorunu olarak incelenmesi gerektiğini ortaya koymakta ve Huntington'ın siyasi gelişme teorisinin Türkiye özelinde nasıl uygulanabileceğini göstermektedir.

1960 darbesi, Huntington'ın "Pretoryen toplum" ve "profesyonellik" kavramları çerçevesinde değerlendirildiğinde, ordu-sivil ilişkilerinin sağlıklı bir yapıya kavuşmadığı, dolayısıyla darbenin toplumsal, siyasal ve ekonomik faktörlerin bir sonucu olduğu görülmektedir. Huntington'ın nesnel sivil denetim anlayışı, profesyonel ordunun sivil otoriteye bağlı kalması gerektiğini savunurken, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ordunun tarihsel olarak güçlü bir aktör olması, siyasete müdahaleyi kolaylaştıran bir zemin oluşturmıştır.

Huntington'ın teorisi, ordunun asli görev alanı olan güvenlik meselelerine odaklanarak, siyasetten uzak durması gerektiğini öne sürer. Ancak 1960 darbesine giden süreçte ordu, DP hükümetinin politikalarına duyulan hoşnutsuzluk, toplumdaki sınıfsal gerilimler ve ekonomik dengesizlikler gibi faktörler nedeniyle bu rolün dışına çıkmıştır. Pretoryen toplumlarda, farklı sosyal grupların kendi çıkarlarını korumak amacıyla siyasete müdahale etme eğilimi olduğu gibi, ordunun da darbe yapma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, 1960 darbesi, ordunun profesyonellikten uzaklaştığı ve sivil alanın içine müdahale ettiği bir olay olarak ortaya çıkmıştır.

Huntington'ın tezine göre, profesyonelleşen bir ordunun siyasete müdahale etmemesi gerekir. Ancak 1960 darbesinde, Türk ordusu, sivil yönetimin başarısızlığı ve toplumsal gerginlikler gerekçesiyle, kendisini siyasetin içinde bulmuş ve bu müdahaleyi anayasal güvence altına almaya

çalışmıştır. Sivil iradenin zayıf kaldığı bu dönemde, ordu siyasette etkin bir güç haline gelmiş ve bu durum darbe sonrası da devam etmiştir. Huntington'ın nesnel denetim modeline göre, ordu yalnızca güvenlik meselelerinde yetki sahibi olmalı, siyasetten uzak durmalıydı; ancak darbe, bu teorinin tersine, ordunun siyasal sürecin aktif bir parçası olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak, Huntington'ın teorik çerçevesi, Türkiye'de ordu ve sivil yönetim arasındaki güç dengesinin bozulduğunu ve ordunun, sivil yönetim üzerindeki etkisini pekiştirdiğini ortaya koymaktadır. 1960 darbesi, ordunun sivil yönetimi denetim altına alması, toplumun farklı sosyal gruplarının siyasete katılma taleplerinin bastırılması ve Türkiye'de askeri-sivil ilişkilerin zayıflığı bağlamında incelendiğinde, Huntington'ın kuramındaki pretoryen toplum yapısının bir tezahürü olarak değerlendirilebilir.

Yazarların katkı düzeyleri:	Birinci yazar %50, ikinci yazar %50
Etik komite onayı:	Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.
Finansal Destek:	Çalışmada finansal destek alınmamıştır.
Çıkar çatışması:	Herhangi bir çıkar çatışması tespit edilmemiştir.

Kaynakça

- Ahmad, F. (1993). *The Making of Modern Turkey*. London: Routledge.
- Ahmad, F. (1995). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Sarmel Yayınları, İstanbul.
- Ahmad, F. ve Bedia Turgay Ahmad (1996). *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945–1971)*, Hil Yayınları, İstanbul.
- Albayrak, M. (2004). *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Anadolu Ajansı İç Haberler Müdürlüğü (2004). *Türkiye Cumhuriyeti 80 Yıl Kronolojisi*, Anadolu Ajansı Yayını:3, 2. Baskı, Ankara.
- Arcayürek, C. (1985). *Müdahalenin Ayak Sesleri 1978-1979*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Aydemir, Ş. S. (2000). *İkinci Adam*. Cilt 3, Remzi Kitabevi, Ankara.
- Aydınlı, E. (2009), “A Paradigmatic Shift for the Turkish General and an End to the Coup Era in Turkey”, *The Middle East Journal*, Volume 63, Number 4, 2009, pp. 581–596, Middle East Institute.
- Banerjee, V., & Webeck, S. P. (2024). Civil–military relations: Through a perilous lens. *Armed Forces & Society*, 50(1), 3-24.
- Boratav, K. (2006). *Türkiye İktisat Tarihi, 1908-2007*, 10. Baskı, İmge Yayınevi, İstanbul.
- Bryant R. Ayşe Gül Altınay, *The Myth of the Military-Nation: Militarism, Gender, and Education in Turkey*, New York: Palgrave, 2004, xi+206 pages. *New Perspectives on Turkey*. 2006;34:120-123. doi:10.1017/S0896634600004416
- Burk, J. (2002). Theories Of Democratic Civil–Military Relations. *Armed Forces & Society*, 29/1(Fall), 7–29. <http://dx.doi.org/10.1177/0095327X0202900102>
- Cansever, N. ve Hakan Mehmet Kiriş (2015). Türkiye'de Ordu–Siyaset İlişkileri Çerçevesinde Ak Parti–TSK Etkileşimine Bakış, *Süleyman Demirel*

- Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Cilt no. 20, Sayı. 3, s.361-384.
- Cizre, Ü. (2008). *Alaturka Demokratlar, Alafranga Vesayetçiler: Türkiye’de Ordu ve Siyaset*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dahl, R. (2001). *Demokrasi Üstüne*. Çev. Betül Kadioğlu. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Demir, F. (2009). Sivil-Asker İlişkilerinde Sivil Kontrol. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 48-72.
- Demirel, A. (2011). *Türkiye’nin Uzun On Yılı: 1950-1960*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Demirel, T. (2005). *Türkiye’de Askerî Müdahaleler ve Demokrasi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Deniş, H. E. (2020). “Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası (1950-1960)”, *Türk Dış Politikası*, Ed. Hasan Acar, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Deniş, H. E. (2021). 27 Mayıs 1960 Darbesi Sürecinde Akis Dergisi’nin Tutumu, *İnsan ve İnsan*, 8(29), 31-48.
- Doğançay, M. (2016). Sivil-Asker İlişkileri Teorilerinden Huntington’ın Kurumsal Ayrım ve Feaver’in Ajans Teorisi Bağlamında Turgut Özal’ın Necdetler Operasyonu, *Proceedings E-Book I*, 185-195.
- Feaver, P.D. (2003). *Armed Servants: Agency, Oversight, and Civil-Military Relations*, Harvard: University Press.
- Heper, M. (2012). *Türkiye’de Siyaset ve Askerî Müdahaleler*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Huntington, S. P. (1991). *Üçüncü Dalga, 20. Yüzyıl Sonlarında Demokratlaşma*, Çev; Ergun Özbudun, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- Huntington, S. P. (1995). Reforming Civil-Military Relations. *Journal of Democracy*, 6(4), pp. 9-17.
- Huntington, S. P. (2006). *Asker ve Devlet Sivil Asker İlişkilerinin Kuram ve Siyasası*, Salyangoz Yayınları, İstanbul.
- İpekçi, A. ve Ömer Sami Coşar (1965). *İhtilalin İçyüzü*, Uygun Yayınları, İstanbul.
- Kalaycıoğlu, E. (1998). “Sivil Toplum ve Neopatrimonyal Siyaset”, *Küreleşme Sivil Toplum ve İslam*, Der. Fuat Keyman - Ali Yaşar Sarıbay, Vadi Yayınları, Ankara.
- Karpat, K. H. (2009). *Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Temeller*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karpat, K. H. (2012). *Kısa Türkiye Tarihi, 1800-2012*. Timaş Yayınları.
- Kaya, M. O. (2013). Vesayet Demokrasisi ve Türkiye Örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), ss: 491-538.
- Keyder, Ç. (2010). *Türkiye’de Devlet ve Sınıflar*, 15. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kızılaslan, K. U. (2018). Sosyal Bilimlerde Bir Araştırma Alanı Olarak Sivil-Asker İlişkileri. *Akademik Hassasiyetler*, 5(10), 1-30.
- Koca, Ş. N. (2022). Askeri Sosyoloji Bağlamında Morris Janowitz’in ve Samuel P. Huntington’ın Sivil-Asker İlişkileri Modellemesine Göre Türkiye Sivil-Asker İlişkilerinin Sosyolojik Analizi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmamış doktora tezi).
- Koçaş, S. (1978). *12 Mart Anıları*, May Yayınları, İstanbul.
- Kongar, E. (2008). *21. Yüzyılda Türkiye*, Remzi Kitabevi, 41. Baskı, İstanbul.
- Kümmel, G. (2002). The Military and Its Civilian Environment: Reflections on a Theory of Civil-Military Relations, *Connections*, 1 (4), 63-82.

- Lewis, B. (2015). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Çev: Metin Kıratlı, Arkadaş Yayınları, İstanbul.
- Mardin, Ş. (1992). *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Örs, B. (1996). *Türkiye'de Askerî Müdahaleler: Bir Açıklama Modeli*. İstanbul: Der Yayınları.
- Örs, B. (1996). *Türkiye'de Askerî Müdahaleler: Bir Açıklama Modeli*, Derleme Yayınları, İstanbul.
- Özbudun, E. (2010). *Demokratikleşme Sürecinde Türkiye: Anayasal Gelişmeler ve Sivil-Asker İlişkileri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özdağ, Ü. (1991). *Ordu-Siyaset İlişkisi*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Özdemir, G. (2018). Huntington'un Demokratikleşme Dalgaları Bağlamında Türk Demokratikleşmesine Bakış ve 15 Temmuz'un Önemi. *Sakarya İktisat Dergisi*, 7(1), 27-51.
- Özdemir, H. (2003). "Siyasal Tarih (1960-1980)", içinde: Sina Akşin vd. *Yakınçağ Türkiye Tarihi 1908-1980*, Milliyet Kitaplığı, İstanbul.
- Öztürk, O. M. (1993). *Ordu ve Politika*, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- Pion-Berlin, D. (1992), "Military Autonomy And Emerging Democracies in South America", *Comparative Politics*, 25 (October 1992).
- Sander, O. (2002). *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Sarkesian, S. C. (1996). US Civil-Military Relations: In Crisis or Transition? Edited by Don M. Snider and Miranda A. Carlton-Carew. Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, 1995. 224p. \$18.95 paper. *American Political Science Review*, 90(3), 706-707.
- Sayarı, S. (2009). *Türk Dış Politikası ve Sivil-Asker İlişkileri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Sayarı, S. ve Esmer, Y. (2002). *Türkiye'nin Siyasal Hayatı*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sayın Ç. Exploring The Military Mindset: Phenomenological Insights For Security Sector Reform in Turkey. *New Perspectives on Turkey*. 2010;43:97-133. doi:10.1017/S0896634600005781
- Shills, E. (2002). *Merkez ve Çevre*, (çev) Yusuf Ziya Çelikkaya, Türkiye Günlüğü, Sayı: 70.
- Tanilli, S. (1985). 'Sefiller'in serüveni. *L'aventure des «Misérables»*], *Tarih ve Toplum*, 13, 29-31.
- Tunçkanat, H. (1996). 27 Mayıs 1960 Diktadan Demokrasiye, Çağdaş Yayınları, İstanbul.
- Turan, A. (2007). *Darbe Arası Türkiye: 27 Mayıs-12 Mart-12 Eylül, Anılar Gözlemler, Tanıklıklar*, Resital Yayıncılık, İstanbul.
- Uluçakar, M (2018). Türkiye'de Sivil-Asker İlişkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 14, (Aralık), 187-227.
- Uluçakar, M. (2013). *Türkiye'de Sivil-Asker İlişkileri ve Ordunun Demokratik Kontrolü*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, H. (2013). *Becoming Turkish: Nationalist Reforms and Cultural Negotiations in Early Republican Turkey*. Syracuse University Press.
- Zürcher, E. J. (2004). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Extended Abstract

Looking at the Military Coup of May 27, 1960, from Huntington's Theoretical Perspective

This study examines the military coup of May 27, 1960, in Turkey within the framework of Samuel P. Huntington's theories on civil-military relations. The 1960 coup is one of the first direct interventions by the military in Turkish politics, leaving profound impacts on the country's political, social, and economic structure. Huntington's concepts of "objective civilian control" and "praetorian society" provide an essential theoretical framework for understanding the background and consequences of this coup. This abstract aims to analyze the dynamics of the 1960 coup, its underlying causes, and its relationship with Huntington's theoretical concepts.

According to Huntington, a professional military should focus on security issues and avoid interference in politics. The more professional the military, the more likely it is to remain under civilian control. However, the 1960 coup in Turkey demonstrated that the military strayed from this professionalism and intervened directly in politics. The political, social, and economic tensions during the ten-year rule of the Democratic Party (DP) legitimized the military's intervention. The DP government's authoritarian policies and growing societal opposition created the conditions for military involvement in civilian governance. In this context, the Turkish military, similar to Huntington's definition of a "praetorian society," opted for direct intervention rather than adhering to democratic processes.

In praetorian societies, the involvement of social groups in politics leads to conflicts. In such societies, democratic institutions are weak, and social groups intervene in politics to protect their interests. In Turkey, the military's inclination toward intervention before the 1960 coup was rooted in the civilian administration's failure to manage military and economic issues. The economic crises and social polarization during the DP's rule made military intervention inevitable. As a result, the military chose direct intervention rather than ensuring the continuation of democratic processes. After the coup, the military sought constitutional guarantees, further demonstrating the long-term effects of this intervention. According to Huntington's theory, coups become inevitable in countries where the boundaries between the military and politics are blurred.

The 1960 coup should be seen as an event that increased the military's control over civilian governance in Turkey. Huntington argues that coups are inevitable in societies that fail to establish a balance between military authority and civilian control. In this context, the 1960 coup marked a significant turning point in military-civilian relations in Turkey. The coup led to the rise of military dominance and increased the military's influence over

civilian governance. Huntington's theory of objective civilian control emphasizes that the military should focus solely on security matters. However, in the 1960 coup, the Turkish military extended beyond this role, intervening directly in civilian governance.

According to Huntington, a professional military should not interfere in politics. Yet, the 1960 coup in Turkey demonstrated that the military abandoned its professionalism and intervened directly in politics. Following the coup, the military sought constitutional guarantees to protect its role and expanded its influence over civilian governance. This process reinforced the military's control over civilian leadership. The 1961 Constitution further solidified the military's role, making it a more decisive force in Turkish politics and safeguarding its influence within the legal framework.

In conclusion, the 1960 coup was not only a military intervention but also an event that left a lasting impact on Turkey's political and social structure. Huntington's concepts of "praetorian society" and "objective civilian control" provide a crucial theoretical lens to understand the background of this coup. The coup enhanced the military's role in Turkish governance and interrupted the development of democracy. Huntington's theory clearly illustrates how coups become inevitable when a balance between military and civilian authority cannot be established.